

**Златна възраст,
03.11.2017 г., с. 6**

Ивайло Иванов, управител на НОИ: Таванът на пенсиите пада от 2019 г., но само за новите

Христо Куфов

- Половината от бюджета на НОИ идва от данъци. Какви начини виждате за увеличаване на приходите в него, след като стандартът на живот и по-конкретно заплатите у нас остават най-ниски в целия Европейски съюз?

- Част от приходите на държавното обществено осигуряване наистина се финансират директно от бюджета на страната.

Извършените през 2015 г. промени в пенсионната система дават видим резултат по отношение подобряването на показателите за нейното финансово състояние и намаляване на тази подкрепа. Затова те трябва да бъдат последователно прилагани, което ще гарантира предвидимост и стабилност на системата за дълъг период от време.

Честите промени в законодателството и в изискванията за придобиване на пенсионни права генерират несигурност и не са от полза нито за лицата, нито за модела като цяло. Поради това, през следващата година ще продължи, така както е заложено нормативно, плавното покачване на изискванията за пенсиониране, а също и нарастването с един процентен пункт на осигурителната вноска за фонд „Пенсии“, което е втората и последна от предвидените стъпки в тази насока. Всичко това води до намаляване и на трансфера от държавния бюджет за финансиране на разходите на държавното обществено осигуряване.

По отношение на изпълнението на бюджета, данните за деветмесечието на 2017 г. потвърждават тенденцията за преизпълнение на приходите, като към края на месец септември постъпленията са 4 415,9 млн. лв., което превишава предвиденото с плана към месец септември с 258,1 млн. лв. Разходите на бюджета на държавното обществено осигуряване са в рамките на предвидените разчети, като за деветмесечието са в размер на 7 778,3 млн. лв.

- Какви са Вашите лични виждания за развитие на пенсионното дело в България? Два милиона млади българи емигрираха и работят в чужди държави, като повечето се осигуряват в тях, а съотношението работещи - пенсионери у нас вече е почти 1 към 1? Само на поетапното увеличаване на възрастта и на изискуемия трудовия стаж ли ще разчитаме?

- Демографската картина в България определено не е от най-оптимистичните, а тя пряко влияе върху социалната сигурност и гарантирането на социалните права на българските граждани. Намалената раждаемост, а и сериозният процент емиграция, се отразяват негативно както в краткосрочен, така и във дългосрочен период, на един от важните компоненти на осигурителната система – приходите от осигуровки. По-малкият брой осигурени лица намалява постъпленията във фондовете на държавното обществено осигуряване и съответно - ограничава разполагаемия обем от средства за пенсии и обезщетения. От друга страна, застаряването на населението води до увеличаване на броя на бенефициентите на системата и необходимост от повече финансов ресурс. Защото НОИ няма как да спре да плаща пенсии.

Предприетите от законодателя действия за постепенно покачване на изискуемите възраст и осигурителен стаж са в посока ограничаване влиянието на тези негативни за пенсионната система фактори. Смятам, че подобряването на икономическата ситуация в

страната също може да изиграе своята важна роля, като стимулира завръщането у дома на българите, които са потърсили по-добра реализация навън.

- Как ще бъде решен проблемът с инвалидните пенсии, които надхвърлят 900 хиляди? Нима се превърнахме в нация от инвалиди?

- Големият брой пенсии за инвалидност безспорно поражда в обществото съмненията за наличие на лоши практики при издаването на експертни решения на част от лицата, които получават такива. Подобен подход влияе негативно не само върху обективността на системата, но и засяга директно правата на хората с реални увреждания, нуждаещи се от различна форма на социална подкрепа, в това число и от изплащане на инвалидни пенсии. Дори самото общество търпи негативи от това.

Ето защо, е необходимо да бъде изграден ефективен, прозрачен и ясен механизъм за извършване на освидетелстването на лицата, който да защитава интересите на хората с увреждания, но и който да възпрепятства злоупотребите. Той, освен здравословното състояние на лицето, трябва да взема предвид и факторите на средата, в която то живее и работи. Така, при определянето на съответната необходимост от намаляване на работоспособността и нуждата от компенсиране на невъзможността от пълноценно участие на пазара на труда или пълната загуба на достъп до него, към здравния статус ще бъдат прибавени и данните за професията, изпълняваната до този момент дейност, както и информация по какъв начин увреждането възпрепятства или затруднява обичайните ежедневни дейности.

Експерти от няколко ведомства работят върху въвеждането на единни критерии както за описание на функционирането, увреждането и здравето на лицето от гледна точка оценка на вида и степента на увреждане, така и по отношение способността му да полага някакъв вид труд и възможностите му да се включи на пазара на труда. Разработването на подобни стандарти ще подобрят качеството на експертизата на хората с увреждания в работоспособна възраст и ще създадат допълнителни възможности за интеграцията им на трудовия пазар. Вярвам, че това е пътя към по-обективното и по-ефективното разпределяне на публичния ресурс и по-голямо доверие в системата на социалното осигуряване.

- Какъв, според Вас, е оптимистичният сценарий за средния размер на дохода на един възрастен българин като дял от средната заплата, която е получавал през целия си трудов стаж? В момента той е 35 процента. А песимистичният? Бихте ли се ангажирали с конкретни числа и дати?

- Говорейки за размера на пенсията за осигурителен стаж и възраст, трябва да имаме предвид, че тя зависи от два важни елемента – натрупания от лицето осигурителен стаж и размера на осигурителния доход, върху който са му били внасяни осигуровки. Те участват във формулата за изчисление на пенсиите и дават своето отражение във крайното изражение на плащанията. Затова, един от законовите начини за получаване на по-висока пенсия е участието в осигурителната система и то при осигуряване върху реалния размер на дохода. Защото размерът на пенсията пряко зависи от осигурителния принос на лицето към системата на държавното обществено осигуряване. Така, когато настъпи моментът за излизане в пенсия, то може да разчита на адекватна пенсия.

- Мислите ли, че частните пенсионни дружества са добра алтернатива на държавното обществено осигуряване? Техни клиенти твърдят, че тези дружества присвояват значителна част от индивидуалните им партиди под предлог, че по този начин управлявали парите им.

- Не е коректно да се говори за дружествата за допълнително задължително пенсионно осигуряване като за алтернатива на държавното обществено осигуряване по простата причина, че фондовете, които те управляват, не са в реална конкуренция с НОИ, а заедно изграждат пенсионния модел в България. Според сега действащото законодателство по-голяма част (13,8% за 2017 г. и 14,8% за 2018 г.) от осигурителните вноски за пенсия се внасят във фонд „Пенсии“ на ДОО, докато 5% от тях постъпват в личната партида на лицето в т.н. универсални пенсионни фондове (УПФ). Така, след пенсионирането си, то получава пенсия в намален размер от НОИ и още една пенсия, на базата на акумулираните средства във въпросната партида.

Законодателят е предвидил възможността за прехвърляне на натрупаните в партидата средства от УПФ в ДОО, но при условие, че това става не по-късно от 5 години преди навършване на стандартната възраст за придобиване на право на пенсия за стаж и възраст и при положение, че вече не е отпусната такава. В тези случаи средствата от партидите на лицата не идват директно в ДОО, а постъпват в т.н. Сребърен фонд, като една година след това те имат възможност да ги върнат обратно в универсален фонд, отново спазвайки посочените вече условия. Едва след като на дадено лице бъде отпусната пенсия от ДОО средствата му се прехвърлят в НОИ. Тази пенсия е в пълен размер и то ще получава само нея.

- **Ще падне ли някога окончателно таванът на пенсиите? Има немалко хора у нас - летци, миньори, металурзи и др., които напълно заслужено са получавали високи месечни възнаграждения, но са ограничени от сегашния размер от 910 лева.**

- Факт е, че в момента максималният размер на получаваните една или повече пенсии е 910 лв. Това е 35% от максималния осигурителен доход за страната, който в момента е определен на 2600 лв. В сега действащото законодателство е предвидено покачване на този процент на 40% от 1 юли 2019 г. Така максималната пенсия ще нарасне на 1040 лв., стига да няма промяна в размера на максималния осигурителен доход. Това изместване нагоре ще позволи на част от досега ограничените на тавана пенсионери да получават реалния размер на пенсията си. Другите ще се приближат още по-близо до него. Отпадане на максималния размер на получаваните една или повече пенсии е предвидено от 1 януари 2019 г., като той ще се отнася за тези, които са отпуснати с начална дата след 31 декември 2018 г.